הכונס [א]צאן לדיר ונעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה פטור [ב]לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה חייב [ג]נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצאה והזיקה פטור [ד]הוציאוה לסטים לסטים חייבין [ה]הניחה בחמה [ו]או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה והזיקה חייב [ז]מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו (א)[ח]נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית [ט]ירדה כדרכה והזיקה משלמת מה שהזיקה [י]כיצד משלמת מה שהזיקה [ב]שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה ר' שמעון אומר [כ]אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים אם סאה סאה אם סאתים סאתים:

גמ' ת"ר [ל]איזהו כראוי ואיזהו שלא כראוי דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה זהו כראוי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה זהו שלא כראוי א"ר מני בר פטיש מאן תנא מועד דסגי ליה בשמירה פחותה ר"י היא דתנן [ג]קשרו בעליו במוסירה ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק אחד תם ואחד מועד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר תם חייב מועד פטור שנאמר [1]ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין אפילו תימא ר"מ שאני שן ורגל דהתורה מיעטה בשמירתן דאמר ר' אלעזר ואמרי לה במתניתא תנא ארבעה דברים [ד]התורה מיעטה בשמירתן ואלו הן בור ואש שן ורגל בור דכתיב [2]כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו הא כסהו פטור אש דכתיב [3]שלם ישלם המבעיר את הבערה עד דעביד כעין מבעיר שן דכתיב [4]ובער בשדה אחר עד דעביד כעין ובער רגל דכתיב ושלח עד דעביד כעין ושלח ותניא [ה]ושלח זה הרגל וכן הוא אומר [5]משלחי רגל השור והחמור ובער זה השן וכן הוא אומר [6]כאשר יבער הגלל עד תומו טעמא דעביד כעין ושלח ובער הא לא עביד לא אמר רבה מתניתין נמי דיקא דקתני צאן מכדי בשור קא עסקינן ואתי ניתני שור מאי שנא דקתני צאן לאו משום דהתורה מיעטה בשמירתן לאו משום דכאן קרן לא כתיבא בה שן ורגל הוא דכתיב ביה וקמ"ל דשן ורגל דמועדין הוא ש"מ: תניא [ו]אמר ר' יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן הפורץ גדר בפני בהמת חבירו והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה והשוכר עדי שקר להעיד והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו: אמר מר [נ]הפורץ גדר בפני בהמת חבירו ה"ד אילימא בכותל בריא [ס]בדיני אדם נמי ניחייב [ע]אלא בכותל

הכונס. פטור. דהא נטרה ומאי הוי ליה למעבד: **הניחה בחמה.** מצערא לה שמשא ולא סגי ליה בנעילה כראוי דמוקמינן בגמרא דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה: **נכנס הרועה תחתיו.** להתחייב בנזקין: **נפלה לגינה.** באונס מגג בעלה הסמוך לגינת חבירו או שהיתה רה"ר גבוה מן הגינה ונפלה: **מה שנהנית.** לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: **שמין בית סאה באותה שדה.** אין שמין את הערוגה לבדה מפני שמפסיד מזיק שאין שמין אותה בכל שווייה ורחמנא אמר ובער בשדה אחר) ודרשינן בגמ' (נח:) מלמד ששמין אותה על גב שדה אחרת אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת וכמה היא יפה עכשיו והשתא לא משלם כולהו דמיה דמי שלוקח בית סאה כשהיא בתבואתה אינו מוזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: **ר"ש אומר אכלה פירות גמורין.** שכבר נישלו כל צרכן: **משלמת.** כל ההיזק. והיכא שיימינן אגב שדה היכא דעדיין לא נגמרו: **גמ' מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה.** מני מתני' דאמר צאן שהזיקה בשן ורגל הוא דהיינו מועד בתחילתו סגי לה בנעילה כראוי דהיינו שמירה פחותה כדאוקימנא שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואי אתי רוח שאין מצויה לא קאי: **קשרו בעליו.** לשור: **ונעל בפניו כראוי** גרסי': **תם חייב.** דלא סגי ליה בפחותה וטעמא דר' יהודה בפרק שור שנגח ד' וה' (לעיל דף מה:): **ר"א.** פליג אתרוייהו דאילו ר"מ מיהו בשמירה מעולה סגי ליה ור"א סבר לית ליה נטירותא למועד: **הא כסהו.** אפי' פורתא ולא בעי עד דטאים ליה בעפרא: **כעין מבעיר.** בפשיעה: **כעין ובער.** כעין שאכילנה לבהמתו בידים כלומר בפשיעה: **מתני' נמי דיקא.** דטעמא משום דהתורה מיעטה אבל בקרן מועדת לאו כר"י ס"ל: **מדקתני צאן.** דאין הזיקה אלא בשן ורגל: **עסקינן ואפי.** כולהו פירקי עד השתא: **פטור מדיני אדם.** קסבר גרמא בנזקין פטור: **הפורץ גדר.** ויצאתה הבהמה וברחה: **הכופף קמתו.** לנר הדליקה כדי שתבער בה האש: **אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ניחייב.** מיהא אכותל דהא בידים עבד [א] ואבהמה ליכא למימר דמחייב דהא תנן פרצוה לסטים פטור:

בכותל

הכונס צאן לדיר. זה היה ראוי לשנות לעיל בהדי מילי דשור דלא היה לו להפסיק במילי דבור אלא אגב דתנא נפל לבור והבאיש מימיו תנא בתריה מילי דבור א"נ מילי דבור ראוי לשנות תחילה קודם שישנה דיני שמירה וגם דיני אש היה ראוי לשנות תחילה אלא אגב דתנן כסהו כראוי בבור הוצרך להזכיר דין פותח וכורה שבו דבר הכתוב תנא נמי הך דנעל בפניה כראוי: **נפרצה** בלילה. אע"פ דתנא נעל בפניה כראוי פטור אצטריך למתני נפרצה בלילה פטור כדדייק בפ"ק (דף יד.) הא ביום חייב דקלא אית ליה למילתא ומסתמא ידע שנפרצה אי נמי בלילה אפילו נודע לו שנפרצה ויצאתה הבהמה אין לו לטרוח יותר מדאי לחזור אחריה בלילה: **או** שפרצוה לסטים. ואצטריך לאשמועינן דאפילו הלסטים פטורים כשלא הוציאוה:

מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה. לא בעי למימר דמתני' בין בתם בין במועד וכר"א בן יעקב בפרק ד' וה' (לעיל דף מה:) דמשמע ליה דמתני' במועד לחודיה איירי מדנקט צאן דאין רגילות להיות כאן קרן אלא שן ורגל שאין רגילות שיתכוונו להזיק דהכי דייק בסמוך וס"ל לגמרא השתא דמועד דשן ורגל כמועד דקרן ולהכי קאמר ר"י היא דלר"מ כי היכי דבעי שמירה מעולה במועד דקרן ה"נ בעי בשן ורגל אע"ג דבקרן קראי כתיב נלמוד סתום מן המפורש ועוד דכולהו נזקין כתיב בתר קרן וקיימא אההוא דין שמירה המפורש בה: **רבי** יהודה היא. קצת תימה דר"י דריש לעיל (דף מה:) ולא ישמרנו לזה ולא לאחר:

התורה מיעטה בשמירתם. ואע"ג דלעיל בפ"ב (דף כה:) הוה בעי למילף דשן ורגל חייב ברשות הרבים מק"ו מקרן וכן בעי למילף למפטר קרן ברה"ר משן ורגל בק"ו אי לאו קראי ולא פרכינן שכן מיעטה בשמירתם משום דאין שייך להקשות משמירה אתשלומין אי נמי כר"א בן יעקב דאמר אחד תם ואחד מועד סגי ליה בשמירה פחותה: **הא** כסהו פטור. וא"ת ודלמא בכסוי מעולה הרבה קאמר וכ"ת למה לי קרא דפד"א עד דטאים ליה כדאמר לעיל (דף נ.) וי"ל דפשיטא ליה דכסוי מעולה כטאים ליה חשיב אי נמי השוה הכתוב הכורה לפותח ופותח שמצאו מכוסה בכיסוי כעין שמירה פחותה מסתמא לא החמירה עליו לכסותו בכיסוי מעולה יותר מן הראשון ולא אמר הכתוב לא יכסנו אלא בכסוי הראשון ואפותח ואכורה קאי בשוה ובקונטרס משמע דכל כיסוי עד דטאים ליה חשיב כשמירה פחותה: **עד** דעביד כעין וביער. אף על גב דבריש מכילתין (דף ג.) דרשינן מיניה אזלא ממילא מ"מ מדלא כתיב ובערה ש"מ (א) אלאדם נמי קאי: **אילימא** בכותל בריא בדיני אדם נמי ליחייב. פי' אכותל דאבהמה ודאי לא מיחייב בפריצת גדר בעלמא דאין זה אלא גרמא בעלמא וי"ס שכתוב כאן בהדיא אכותל וא"ת נהי דמחייב אכותל נימא דפטור מדיני אדם קאי אבהמה וי"ל דלא שייך למתני פטור מדיני אדם אם היה שום חיוב או בבהמה או בכותל אבל כשמתרץ בכותל רעוע אע"ג דאין דומה שיתחייב בדיני שמים על הכותל שהוא רעוע כל כך שיפול ברוח מצויה או אפילו ברוח שאינה מצויה מ"מ שייך למתני חייב בדיני שמים כיון שיש דבר שהוא חייב בו כגון הבהמה והשתא א"ש דנקט בפני בהמת חבירו ולא נקט הפורץ גדר של חבירו דאכותל לא מיחייב כדפרישית והא דקאמר לקמן מהו דתימא דכיון דלמסתר קאי מאי קעביד משמע דחייב בידי שמים קאי נמי אכותל י"ל דה"ק כיון דלמסתר קאי שהבעלים מצווין לסותרו שלא יפול על בני אדם ס"ד דכל הקודם במצוה זכה ואין לזה להניח מלסתור בשביל בהמת חבירו ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל אי נמי כלומר למסתר ולמיפל קאי: [ועי' תוס' סנהדרין עז. ד"ה בנזקין]

אילימא

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות נזקי ממון הל' א סמג עשין סו סח טוש"ע ח"מ סי' שצו סעיף ב:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
ד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
ה ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:
ו ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ו:
ז ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ח:
ח ח ט מיי' שם פ"ג הלכה יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצד סעיף א:
ט י מיי' פ"ד שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ד:
י כ מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ה:
יא ל מיי' שם פ"ד הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצו סעיף א:
יב מ מיי' שם פ"ו הל' א סמג שם טוש"ע שם:
יג נ ס ע מיי' פ"ד מהל' נזקי ממון הל' ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

◆

מוסף רש"י

שמין בית סאה באותה שדה. ואין מדקדקין להיות שמין האוכלה לבדה מה היתה שוה הערוגה זו שנאכלת, אלא מה נחסר בית סאה מדמיה אם היה בא למכור הקרקע עם זריעתה, מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה זו, דהייט קולא גביה, דהבא לקנות קרקע לא יעיתו כך, וכדבר מועט יתפסר בפחות דמים (ב"מ צט:). **ונעל לפניו כראוי.** היינו שמירה פחותה, דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה (לעיל מה:). **שנאמר ולא ישמרנו בעליו.** במועד כתיב, מיעט הכתוב לשמירה מועטת (שם). **אין לו שמירה.** למועד, **אלא סכין.** ואפילו שמרו שמירה מעולה והפיל הכותל ויצא, חייב, ובהא מחלוקת בדבר, לר"מ בשמירה פחותה חייב ובמעולה פטור, ולר"י בפחותה נמי פטור, ולר"א במעולה נמי חייב (שם). **פטור מדיני אדם.** לגמרי. **וחייב בדיני שמים.** פורענות לבא לרשעים, שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' לקמן ס: ד"ה נפלה], ב) [עי' לקמן נח: תוס' ד"ה שמין ותוס' ב"מ לט: ד"ה שמין], ג) לעיל מה: לקמן לט: [ועי' תוס' שבת נג. ד"ה קשרה], ד) לעיל נ:, ה) [תוספתא שבועות פ"ג ע"ש], ו) [שמות כב].

◆

תורה אור השלם

1. או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו: שמות כא לו
2. וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור: שמות כא לג
3. כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבער את הבערה: שמות כב ה
4. כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: שמות כב ד
5. אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור: ישעיהו לב כ
6. לכן הנני מביא רעה אל בית ירבעם והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב בישראל ובערתי אחרי בית ירבעם כאשר יבער הגלל עד תמו: מלכים א יד י

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עד וכו' ש"מ דאאדם נמי:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אי בכותל כו' ואבהמה כו'. נ"ב וכן פי' תוספות כאן ובסנהדרין אבל כתבו שם דצ"ל דגם אבהמה חייב ול"ד למתני' דמיירי בנזקיה וכ"ד הרמ"ה. והרמב"ם כ' דאף בנזקיה מיחייב כאן משום דמתכוין (ועי' בהגרי"א סי' שלו סק"ח וס"ק י"ו):